

7ος αι.

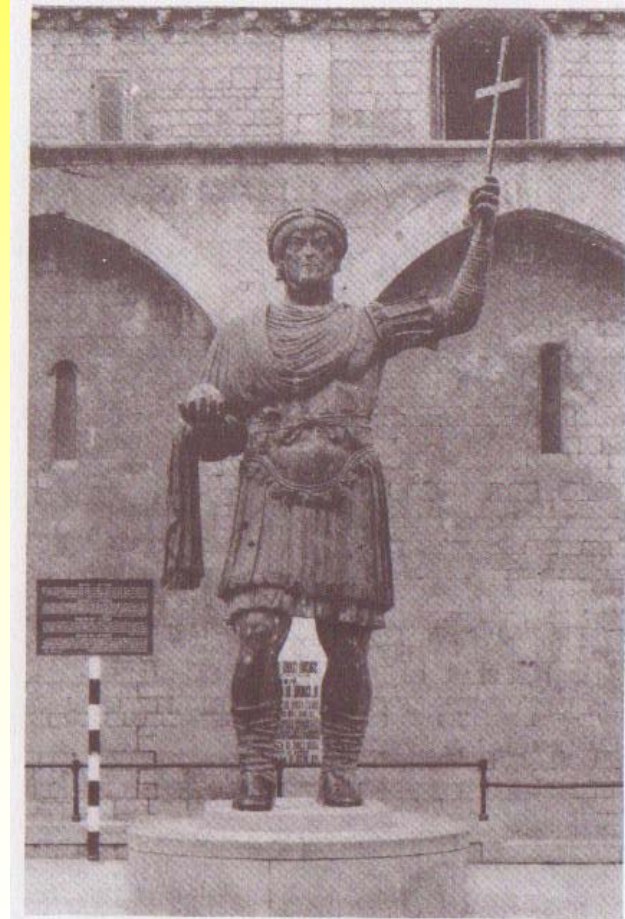
| 610

| 641

8ος αι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ

αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις

-
- πώς διαχειρίστηκε ο Ηράκλειος τόσο τους κινδύνους που απειλούσαν τα σύνορα του ανατολικού ρωμαϊκού κράτους όσο και τα σοβαρά προβλήματα που ταλάνιζαν το εσωτερικό του κράτους στις αρχές του 7ου μ. Χ. αι.;
  - ποιες άλλες μεταρρυθμίσεις έγιναν στη διοίκηση του κράτους στις αρχές του 7ου αι.;
  - ποια ήταν τελικά η εικόνα (σύνορα, διοίκηση, χαρακτήρας) του κράτους μετά τη διακυβέρνηση του Ηρακλείου;
-

εξωτερικοί αγώνες

αβαροσλαβικές επιδρομές ⇒ νέα κατάσταση στη Χερσόνησο του Αίμου:

- ✓ ακμαίες πόλεις καταστράφηκαν
- ✓ μεγάλο μέρος του πληθυσμού εξοντώθηκε, αιχμαλωτίστηκε ή τράπηκε σε φυγή
- ✓ η Θεσσαλονίκη επανειλημμένα πολιορκήθηκε από τους εισβολείς.
- ✓ ο ελληνικός πληθυσμός μειώνεται στο εσωτερικό της χερσονήσου, διατηρείται όμως στις παράκτιες πόλεις
- ✓ οι Σλάβοι εγκαθίστανται μόνιμα σε εδάφη της σημερινής Ελλάδας : **σκλαβηνίες** (νησίδες σλαβικού πληθυσμού σκορπισμένες ανάμεσα σε ντόπιους → σταδιακή αφομοίωσή τους και αποκατάσταση της βυζαντινής διοίκησης)

■ Πέρσες:

- 613: κατακτούν τη Συρία
- 614: κατακτούν τα Ιεροσόλυμα · αφαιρούν τον Τίμιο Σταυρό και τον μεταφέρουν στην πρωτεύουσά τους στην Κτησιφώντα ⇒
- ■ **Ηράκλειος** : κλείνει ειρήνη με το χαγάνο των Αβάρων (619) → φεύγει από την Κωνσταντινούπολη τη Δευτέρα της Αναστάσεως (5 Απριλίου 623), μετά από μια πανηγυρική λειτουργία
- → **Θρησκευτικός χαρακτήρας σύγκρουσης** : ο αυτοκράτορας στρεφόταν κατά των πυρολατρών Περσών, που απειλούσαν τη Ρωμανία → ο πατριάρχης Σέργιος ενισχύει τον αυτοκράτορα με χρήματα των φιλανθρωπικών ιδρυμάτων, τα πολυκάνδηλα και άλλα λειτουργικά σκεύη της Μεγάλης Εκκλησίας
- ► Ο Ηράκλειος μετακινεί το στρατό του στο μέτωπο της Μ. Ασίας :
- Οι Πέρσες για αντιπερισπασμό , ενώ ο αυτοκράτορας βρισκόταν στην Ανατολή, σε συνεργασία με τους Αβάρους (+ Σλάβους, Βουλγάρους και Γέτιδες) πολιορκούν την Κωνσταντινούπολη (626)→ οι επιθέσεις τους αποκρούστηκαν (Ακάθιστος Ύμνος)
- ► 627: ο Ηράκλειος μεγάλη επίθεση στο Νότο → αρχές Δεκεμβρίου Καθοριστική σύγκρουση στη Νινεβί : ο περσικός στρατός διαλύεται → ανατροπή Χοσρόη από Σύροη ο νέος πέρσης βασιλιάς Σύροης υπογράφει ειρήνη με το Βυζάντιο
- → το **Βυζάντιο επανακτά προσωρινά τα εδάφη του στην Ε. Ανατολή** → ο αυτοκράτορας υψώνει τον Τίμιο Σταυρό στην Κωνσταντινούπολη (630)

εσωτερική αναδιοργάνωση

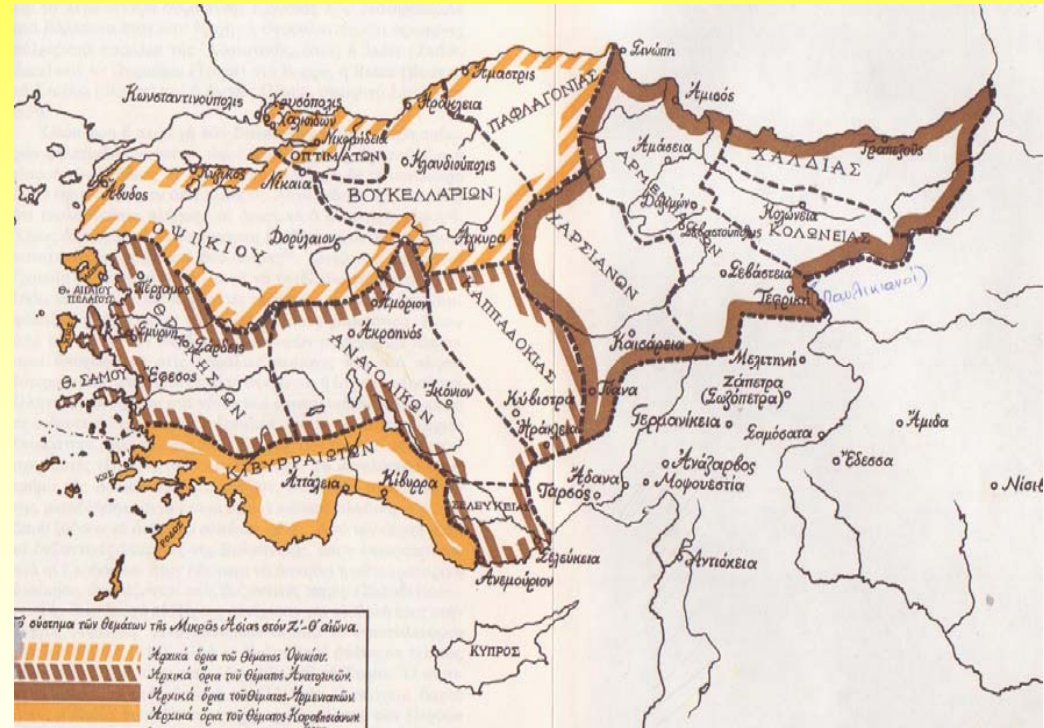
θέματα

δημιουργία θεμάτων:

- αρχικά στρατιωτικές μονάδες μετακινούμενες ανά την επικράτεια → οι μονάδες αυτές απέκτησαν μόνιμη εγκατάσταση → θέματα: ο τόπος εγκατάστασής τους → εξελίχθηκαν σε διοικητικές περιφέρειες
- **στρατηγός:** ανώτατη στρατιωτική και πολιτική εξουσία
- οι στρατιώτες διέθεταν **στρατιωτόπια** (= κτήματα, από τα έσοδα των οποίων εξασφαλιζαν και συντηρούσαν τα άλογα και τον οπλισμό τους) → το κτήμα και η υποχρέωση για στρατιωτική υπηρεσία περνούσε από τον πατέρα στον πρωτότοκο γιο.
- τα πρώτα θέματα οργανώθηκαν στη Μ. Ασία περί τα μέσα του 7ου αι. → αργότερα ο θεσμός αυτός, που επρόκειτο να αποτελέσει τη βάση της οργάνωσης του Μεσοβυζαντινού κράτους, επεκτάθηκε και στη Βαλκανική Χερσόνησο.

συνέπειες δημιουργίας θεμάτων

(για το αμυντικό σύστημα και την κοινωνική οργάνωση του Βυζαντίου)

- οι μισθοφόροι εξέλιπταν
- οι νέοι στρατιώτες – αγρότες αγωνίζονταν με αυταπάρνηση (επειδή υπερασπίζονταν την ιδιοκτησία τους)
- η μικρή και μεσαία ιδιοκτησία ενισχύθηκαν (+ διότι οι μεγάλοι κτηματίες αποδεκατίστηκαν στη διάρκεια των αβαροσλαβικών επιδρομών → τα χέρσα χωράφια τους καταλήφτηκαν από ελεύθερους αγρότες, ακτήμονες ή μικροϊδιοκτήτες)

⇒ ριζική αναδιάρθρωση μεσοβυζαντινής κοινωνίας:
οι ελεύθεροι αγρότες συγκροτούσαν τώρα τη δυναμικότερη τάξη της κοινωνίας' οργανώνονται σε κοινότητες χωρίων (αγροτικές κοινότητες).

μεταβολές στη διοίκηση της κρατικής μηχανής

- από τα μέσα του 7ου αι. οι κρατικές υπηρεσίες εξαρτιόνταν από τον αυτοκράτορα
  - εκτός από το αξίωμα του λογοθέτη του Γενικού (ευθύνη οικονομικών),
    - εμφανίζεται το αξίωμα του λογοθέτη του Δρόμου, ο οποίος βαθμιαία εξελίχθηκε στον πρώτο αξιωματούχο της αυτοκρατορίας, ένα είδος πρωθυπουργού.
-

εξελληνισμός της αυτοκρατορίας

μετά το 630 το βυζαντινό κράτος χάνει ένα μεγάλο μέρος των ανατολικών επαρχιών του, κερδίζει όμως εθνολογική ομοιογένεια ← οι περισσότεροι κάτοικοι Έλληνες ή ελληνόφωνοι

- τα ελληνικά παίρνουν τη θέση που είχαν ως τότε τα λατινικά, ως επίσημη κρατική γλώσσα

- ο Ηράκλειος υιοθετεί τον τίτλο βασιλεύς προσθέτοντας το: πιστός εν Χριστώ, εγκαταλείποντας τους παλαιούς τίτλους imperatorum Romanorum, caesar και augustus

(*logini* → χιλίαρχοι

centurii → εκατόνταρχοι

κόμητες → στρατηγοί

caesar, augustus → βασιλεύς [*πιστός εν Χριστώ*]
(+ *imperator Romanorum*)

αρχές 7ου αι. μ.Χ.

➤ **ο χαρακτήρας του ανατολικού ρωμαϊκού κράτους διαφοροποιείται ριζικά από τους προηγούμενους αιώνες:**

1. περιορίζεται στις ανατολικές επαρχίες , όπου η ελληνική (ή, καλύτερα, η ελληνιστική) παράδοση είναι βαθιά ριζωμένη
2. η οικονομία του κράτους στηρίζεται στη μικρή και μεσαία ιδιοκτησία
3. παγιώνεται η ελληνική γλώσσα ως επίσημη γλώσσα στη διοίκηση του κράτους
4. γίνονται διοικητικές αλλαγές

Όμως

- νέοι εχθροί θα απειλήσουν τα σύνορα
- προσωρινή η λύση κάποιων από τα εσωτερικά προβλήματα (θρησκευτικές έριδες)

μένει να παρακολουθήσουμε τη συνέχεια...

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ (610 - 641 μ.Χ.)

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

ΠΟΛΕΜΟΙ

Άβαροι και Σλάβοι
(επιδρομές → σκλαβηνίες)

Πέρσες και Άβαροι (και Σλάβοι)
614: νίκη Περσών · ο Τίμιος Σταυρός
στην Κτησιφώντα
628: νίκη Ρωμαίων
629: ο τίμιος Σταυρός στην Κων/λη
630: ο τίμιος Σταυρός στα Ιεροσόλυμα

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

Νέοι διοικητικοί όροι

- θέματα (στρατηγός)
- στρατιωτόπια
- Λογοθέτης του Δρόμου

ΕΞΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΡΑΤΟΥΣ

Ορολογία

θέματα :

α) σώμα στρατού

β) περιοχή που έδρευε το σώμα στρατού

τα πρώτα θέματα:

- τον 7ο αι. Στη Μ. Ασία

- αργότερα στη Χερσόνησο του Αίμου

στρατηγός:

διοικητής θέματος

στρατιωτόπια:

κτήματα που έλαιρναν οι στρατιώτες των θεμάτων (γίνονταν έτσι στρατιωτικοί αγρότες)

- από τα έσοδα των κτημάτων αυτών συντηρούσαν το άλογό και τον οπλισμό τους
- ήταν κληρονομικά (όπως και η στρατιωτικές υποχρεώσεις στα θέματα) από πατέρα σε πρωτότοκο γιο.

κοινότητες χωρίων :

κοινότητες από αγρότες , ελεύθερους αλλά ακτήμονες , οι οποίοι πήραν χέρσα χωράφια που ανήκαν σε μεγαλογαιοκτήμονες, οι οποίοι εξοντώθηκαν στη διάρκεια των αβαροσλαβικών επιδρομών.

Λογοθέτης του Δρόμου :

ο πρώτος αξιωματούχος της αυτοκρατορίας = ο πρωθυπουργός
